

Қ.Ш. НҰРҒАЗЫ, К.Қ. ҚАЙРУЛЛАЕВ, А.А. ЫСҚАҚБАЕВ

КАСПИЙ ТЕҢІЗІНІҢ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ БӨЛІГІНДЕГІ КӨКСЕРКЕ БАЛЫҒЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ТУРАЛЫ КЕЙБІР МӘЛІМЕТТЕР

(Қазақ ұлттық аграрлық университеті, Алматы қ.)

Каспий теңізінің қазақстандық бөлігі акваториясындағы көксерке балығының қазіргі кездегі жағдайы, оның таралуы мен саны туралы мәліметтер келтірілген. Сондай-ақ осы балықтың жас құрамы, көлемі және салмағы жөнінде де мағлұматтар беріледі.

Зерттеу әдістері мен материалдары. Каспий теңізінің қазақстандық бөлігі акваториясындағы балық қорын зерттеу үшін, санақ жүргізу мақсатымен ау салу барысында теңіздің солтүстік-шығыс бөлігінің үлкен ауданы қамтылып, 112 бақылау бекетінде желбезек және сүзгіш аулары қолданылды.

Солтүстік Каспий жағдайында көксерке балығының жыныстық жағынан жетілгендері өзендерге күз айларында көтеріледі. Оның басталу мерзімі – тамыз айында, ал жаппай қоныс аударуы – қыркүйек айының екінші жартысы мен қазан айында, су температурасы 15-10°C дейін суыған кезде жүреді. Яғни, маусым-шілде айларындағы олардың салыстырмалы саны бойынша алынған мәліметтер, балықтың өрістеу кезеңіндегі нақты көрсеткіштер екенін айғақтайды.

Ауланып алынған көксеркелердің сандық көрсеткіштерін талдау, аулау кезеңінде олардың Еділ мен Жайық өзендерінің теңізге құяр тұсында көп кездесетінін, ал ашық теңіздегі саны аз болатынын көрсетеді. Көксерке кездесетін бекеттерде ауға түсетін балық саны гектарына 0,5-6,5 особьтан келеді. Жалпы теңіз бойынша, олардың саны гектарына 0,173 дана балықты құрайды.

Ауға түскен балықтардың жас мөлшері 3-тен 7+ жастағыларын қамтиды. Олардың ұзындығы (ℓ) 27–50 см, ал массасы 0,24–1,50 кг дейін болады. Балықтың модальды сыныбы 4 жасты құрайды. 2008 жылдан бері қарай ауланған балықтардың ең жоғарғы жасы 9+ -тен 7+ жасқа дейін төмендеп келеді. Санымен қатар балықтың модальдық жасының көрсеткіші де 7-ден 4 жасқа дейін азайды.

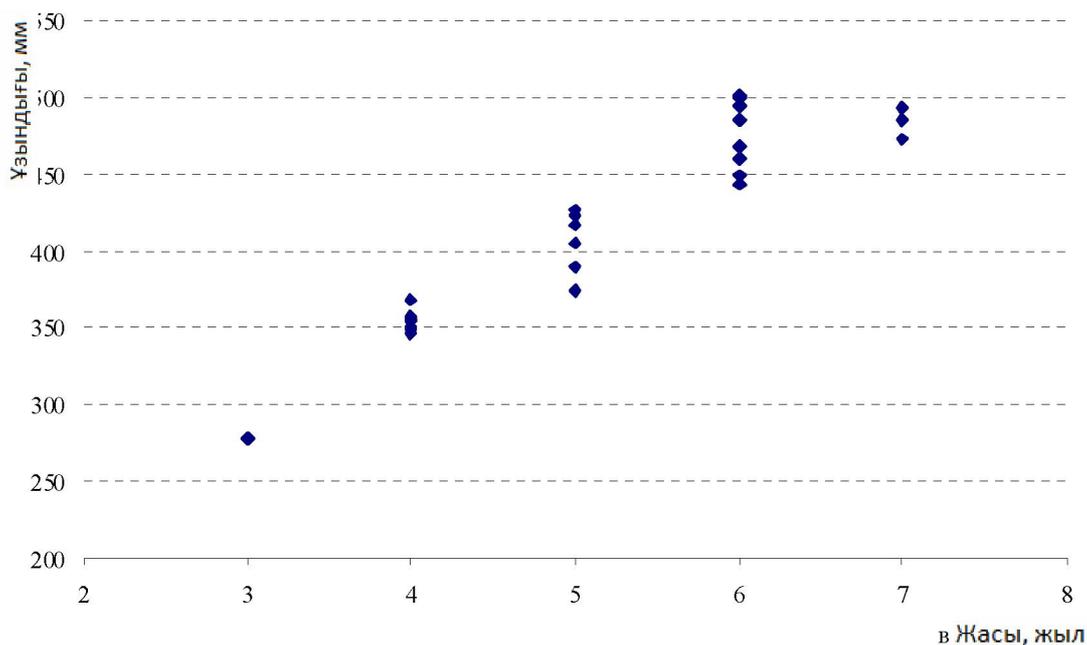
Зерттеу нәтижелері. Каспий теңізінің қазақстандық бөлігіндегі көксеркенің ұзындық өсуі әжептәуір жылдам жүретіндігін көрсетеді (1-сурет). Популяциясының азаюына байланысты ұзындық өсуі жылдамдайды, содан соң олар, әдетте азықтық базасына сәйкес келетін деңгейге келіп тұрақтайды. Көксеркенің ұзындық өсуін төмендегіше көрсетуге болады:

$$L_i = 140,71 \cdot t_i^{0,6635}$$

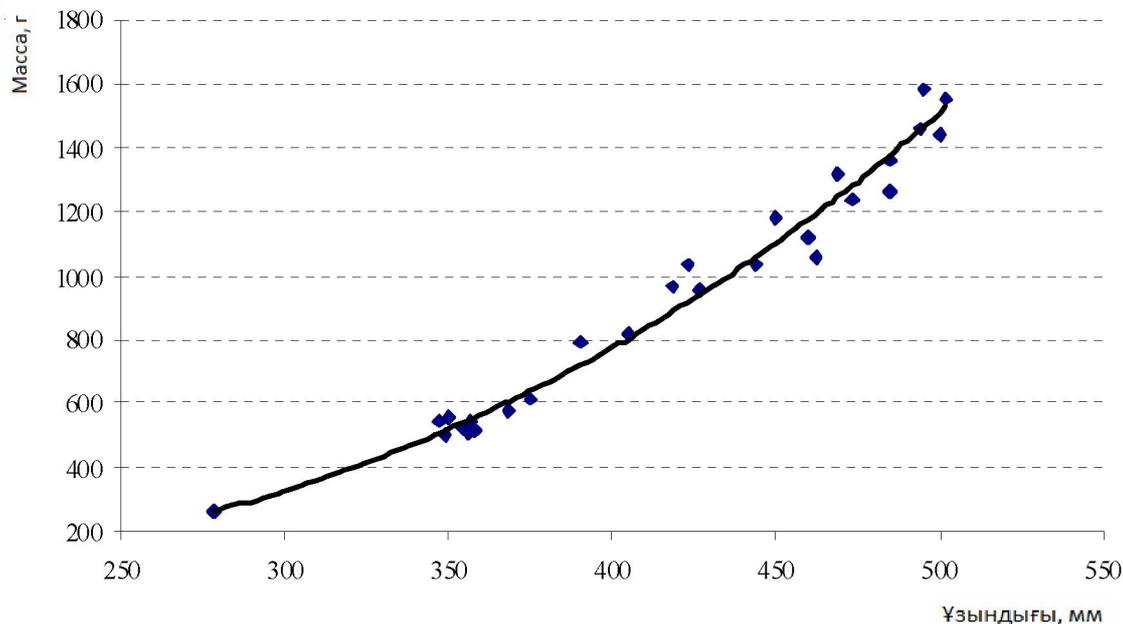
Ұзындығы мен салмағы арасындағы тәуелділік мынадай теңдеу арқылы анықталады:

$$W_i = 1 \cdot 10^{-6} \cdot L_i^{2,9895}$$

Нүктелердің таралымы ұзындық массасына байланысты аздап шашыраңқылығымен және және жылдам өсуімен сипатталады (2-сурет). Бұл балық салмағының бірқалыпты өсетіндігін айғақтайды. Сонымен бірге ол, жанама түрде болса да, әртүрлі салмақтағы және жастағы балықтардың азықпен жеткілікті қамтамасыз етілгендігінің көрсеткіші.

1-сурет. Каспий теңізінің қазақстандық бөлігіндегі көксеркенің ұзындық өсуі.

2-сурет. Каспий теңізінің қазақстандық бөлігіндегі көксерке балығының ұзындығы мен массасының бір-біріне тәуелділігі.

Қорытынды. Көксеркенің қондылығы, жалпы алғанда, балықтың азықпен қамтамасыз етілуіне және оның өзгерулеріне тікелей байланысты болады. Қондылық коэффициенті – 1,1-1,4, орташа 1,2 (Фультон бойынша), яғни балықтың азықтану жағдайы қанағаттанарлық деңгейде екендігін көрсетеді. Көксерке балығының популяциясы, жалпы алғанда, тұрақты деңгейде деуге болады. Қазіргі кезде оған кері әсер етуші фактор ретінде балықты аулау мен оны қайта қалпына келу сәйкессіздігін атауға болады.

К.Ш. НУРГАЗЫ, К.К.КАЙРУЛЛАЕВ, А.А. ИСКАКБАЕВ

НЕКОТОРЫЕ СВЕДЕНИЯ О СОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ СУДАКА В КАЗАХСТАНСКОМ СЕКТОРЕ КАСПИЙСКОГО МОРЯ

Приводятся данные о современном состоянии судака, его распределении и относительной численности в акватории казахстанского сектора Каспийского моря. Приведены данные по возрастному, размерному и весовому составу.

K.SH. NURGAZI, K.K. KAIRULLAYEV, A.A. ISKAKBAYEV

SOME DATA ABOUT MODERN CONDITION OF A PIKE PERCH IN THE KAZAKHSTAN SECTOR OF THE CASPIAN SEA

There are modern data about pike perches' condition, their distributions and relative number in the Kazakhstan sector of Caspian sea. There are data about age structure of catching, character of linear and weight growth, fishes' fatness. There was made some proposals about pike perches' conditions in the North-East part of Caspian sea.